

DOUG BATCHELOR

A legfőbb forrás

*„A teljes írás Istentől ihletett,
és hasznos a tanításra,
feddésre, megjobbításra,
az igazságban való nevelésre,
hogy tökéletes legyen az Isten embere,
minden jó cselekedetre felkészített.”*

(2TIM 3,16–17)

EGY CSODÁLATRA MÉLTÓ TÉNY: William R. Anderson parancsnok és 116 fős legénysége elsőként érte el az északi szélesség 90. fokát – a sarki jég alatt. A „Napsugár hadművelet”-nek nevezett expedíciót egy új technikai csoda, a USS Nautilus, a világ első atommeghajtású tengeralattjárója tette lehetővé. A több mint száz méter vastag jég alatt a Nautilus atomreaktora nemcsak a hajó meghajtásához szükséges energiáról gondoskodott, hanem a legénység számára szükséges tisztított levegőről és vízről is, amely nélkül nem érthették volna el úti céljukat. Ráadásul, mivel nem emelkedhettek a felszínre, hogy tájékozódjanak, a veszélyes vizeken egy új, giroszkópnak nevezett találmány segítségével keltek át. 1958. augusztus 3-án, 23.15-kor Anderson bejelentette: „A világnak, országunknak és a flottának: itt az Északi-sark.” A világ legtökéletesebb hajója lehetővé tette emberek számára, hogy végrehajtsák azt, ami korábban lehetetlennek tűnt: elérték az Északi-sark földrajzi talapzatát.

1. RÉSZ

Mi a Biblia?

Az Isten népe az atom-tengeralattjárókhöz hasonlít, egy bűnbe és sötétségbe süllyedt világ homályos vizeiben alámerülve. Pontosan úgy, ahogy a víz nem szivároghat be a hajóba, a világnak sem szabad beszivárognia Isten egyházába. A hosszú, gyakran sötétben megtett, háborgó vizeken keresztül vezető utunkon a Biblia ugyanolyan létfontosságú számunkra, mint a giroszkóp volt az USS Nautilusnak. Az írások világos útmutatása nélkül célt tévesztett, elveszett állapotban volnánk.

A történelem során sohasem volt elérhetőbb Isten Szava, mint ma, és sohasem állt a rendelkezésünkre több kommentár, hogy elemezze, magyarázza és kritizálja. Nekem például van egy zsebszámítógémem, amelyen megtalálható a Biblia több kiadása, bibliai szótárakkal és ihletett

kommentárokkal együtt – még hallgathatom is a Bibliát, és bibliai témájú videókat nézhetek rajta. Ráadásul az internet az ingyenes bibliai szoftverek széles választékát kínálja, még ingyenes elektronikus Bibliákat is.

Am igaz a régi mondás, hogy „ami könnyen elérhető, annak nincsen becsé”. A Bibliával kapcsolatos forrásanyagok bősége ellenére korunk embere tudatlanabb a Bibliát illetően, mint valaha. De miért éppen most, amikor olyan rendkívül nagy szükségünk volna Isten Szavára? Ennek a rövid könyvnek az első szakaszában vágyakozást szeretnék ébreszteni benned, kedves Olvasó, az Írás iránt, és tiszteletet Isten Beszéde iránt. Ha sohasem értetted, miért van Bibliánk, most szeretném neked bemutatni, miért érdemes megnyitni és tanulmányozni.

EGY KIS TÖRTÉNELEM

Az emberek nem mindig használták könyveket az információ tárolására és közvetítésére. Kezdetben szóban adták át Isten emberekhez szóló üzeneteit. Isten szemtől szemben beszélt Ádámmal az Édenkertben, így Ádám közvetlenül a Teremtőtől kapott kinyilatkoztatást. Idővel Ádám megosztotta ismereteit Séthtel, Séth pedig továbbadta utódjának, Lámekhnak, aki átadta Noénak. Noha a bűn megfertőzte a világot, Ádámnak és leszármazottainak elméje, amelyet Isten alkotott, kifinomultabb és nagyobb teljesítményű volt bármely szuperszámítógépnél. Az özönvíz előtt, amikor az életidőt még évszázadokban mérték, az emberek emlékezőtehetsége olyan rendkívüli volt, hogy szinte mindenre visszaemlékeztek, amit mondtak, hallottak vagy láttak. (Ma ezt fotografikus memóriának neveznénk.)

Az özönvíz után azonban valami megváltozott: az életidő drámaian rövidülni kezdett. A földi környezet radikálisan átalakult, és ennek következtében az életmód is eltorzult. Hamarosan súlyosan meggyengült az embereknek az a képessége, hogy emlékezzenek Isten parancsolataira. Mózes idejére, miután Isten népe éveket töltött egy pogányságba merült nemzet fogságában, Isten szükségesnek látta, hogy az emberiségnek szánt üzeneteit írásba foglalja. Ezért lett Mózes Isten első írnoke, ezért jegyezte le a Teremtés (Genézis), a Kivonulás (Exodus), a Léviták (Leviticus), a Számok (Numeri) és a Második törvénykönyv (Deuteronomium) könyvét [*Mózes I–V. könyvének görög és latin elnevezései, illetve ezek fordítása – a fordító megj.*], és pusztai tartózkodása idején valószínűleg Jób könyvét is ő foglalta írásba.

Az első iratgyűjteményeket írnokek jegyezték le és másolták papírra, bőrre vagy cseréptáblákra. (A Tízparancsolat eredeti példányát természetesen Isten ujjja írta köztáblára.) Ezeket a ritka példányokat, amelyek mindegyikét kézzel írták, becses kincsként kezelték. Az Írás egy példányával rendelkezni hatalmas kiváltság volt – olyasmiről, amit mi fel sem tudunk fogni manapság.

Azután, több mint ötszáz évvel ezelőtt, Johannes Gutenberg feltalálta a könyvnyomtatást, ami lehetővé tette a Biblia tömeges előállítását.

KRISZTUS KARDJA

Az Ige hatásos fegyver. Valahányszor Krisztus megkísértetett a pusztában, mindig az Írásból idézett, és azt mondta: „Meg van írva...” Ebből és más párbeszédeiből kiderül, hogy Jézus az Írás jelentős részét nyilvánvalóan kívülről megtanulta: „Szívembe rejtettem a te beszédedet, hogy ne vétkezzem ellened” (Zsolt 119:11). Az így nyert hatalommal, az Igét alkalmazva verte vissza Sátán támadásait.

Ami igaz Jézusra, az ránk is igaz – azaz nekünk is a Biblia segítségével kell legyőznünk a kísértéseket. Jelenések 19:11-ben azt olvassuk: „...láttam, hogy az ég megnyílt, és ímé volt egy fehér ló, és aki azon ült, hívatik Hívnek és Igaznak.” Ez a szakasz kétségtelenül Krisztust és magát az Igét ábrázolja, s így folytatódik: „...igazságosan ítél és hadakozik. És szemei olyanok, mint a tűzláng; fején sok korona; az ő neve fel volt írva, amit senki nem tud, csak ő maga. És vérrrel hintett ruhába volt öltöztetve, s a neve Isten Igéjének neveztetik.”

Ki ez a titokzatos lovas, a fehér lovon? Jézus, vagy az Ige? Talán nincs is különbség, hiszen az Igében Krisztus nyilatkozik meg. Jézus *maga* az Ige. Isten Igéje hadakozna? Jézus válasza: „Nem azért jöttem, hogy békeséget bocsássak [e földre], hanem hogy fegyvert” (Mt 10:34).

A Biblia fegyver, amellyel felvehetjük a harcot a gonosz ellen. Jelenések 13. fejezetéből meg-

tudjuk, hogy a fenevad halálos sebet kapott a kardtól. Mi a kard? „Isten igéje élő és ható, élesebb minden kétélű fegyvernél” (Zsid 4:12). És Efézus 6:17 megerősíti, hogy „a Lélek kardja, amely az Isten beszéde” az elsődleges fegyverünk az ellenséggel szemben.

ISTEN VILÁGOSSÁGA

Nagyon sötét világban élünk. Még ha az Egyenlítőre állnánk is ki, a sivatag közepére délidőben, a tiszta, kék ég alá, a mennyhez képest akkor is sűrű sötétség venne körül. Itt annyira sötét van, hogy Istentől jövő világos útmutatás nélkül nem vagyunk képesek megtalálni az utunkat. A Biblia tartalmazza ezt az útmutatást. Ez az a fény, amely megvilágítja az ösvényünket. „Az én lábamnak szövétneke a te igéd, és ösvényemnek világossága” (Zsolt 119:105). „Mert szövétnek a parancsolat, és a tudomány világosság” (Péld 6:23).

Néhány évvel ezelőtt megtapasztaltam, milyen a teljes sötétség. Szeretek barlangászni, ezért egyszer, amikor Virginiában voltam, elmentem felfedezni egy olyan helyet, amelyet „Végtelen Barlangok” néven hirdettek. A barlang természetesen nem végtelen, de több száz méterrel nyúlik a felszín alá. Amikor a vezetőmmel elindultunk lefelé a mélységbe, azt mondta: „Ha tudni akarja, milyen az abszolút sötétség...” – és kikapcsolta a lámpákat. Az abszolút sötétség minden képzeletet felülmúlt. Mindegy volt, hogy kinyitottam-e a szememet, vagy becsuktam. Miután egy rövid ideig ott ültünk a teljes sötétségben, elővettem a kulcstartómat, amin volt egy piros LED (jelzőfény). Amikor bekapcsoltam, olyan szúrós fénye volt, mintha valaki egy hatalmas fényszórót kapcsolt volna be, amilyeneket új áruházak megnyitóünnepségein használnak. Ez a parányi fény félelmetes erővel villant fel a föld belsejében uralkodó gyászos sötétséghez képest. „És igen biztos nálunk a prófétai beszéd is, amelyre jól teszitek, ha figyelmeztetek, mint sötét helyen világító szövétnekekre, míg nappal virrad, és hajnalcsillag kél fel szívetekben” (2Pt 1:19, lásd még Zsolt 43:3).

IDŐTÁLLÓ IGAZSÁG

A 119. zsoltár 89. verse kijelenti: „Uram! Örökké megmarad a te igéd a mennyben.” A bizonytalansággal teljes világban az Írás nem változik, bármi történjék is a földön vagy az égben. „Meggzáradt a fű, elhullt a virág, de Istenünk beszéde mindörökké megmarad” (Ésa 40:8)!

A méz egy állati tevékenység mellékterméke, amely nagyon hosszú ideig eltartható. Igaz, hogy kristályosodhat, de némely ecetben tartósított élelmiszertől eltérően sohasem romlik meg. Természetes tartósítószer, amely visszanyeri állagát, ha meleg vízben felmelegítjük. Annyi biztos, hogy ez egy csodálatos tulajdonság. A Biblia azt mondja: „Mily édes az én ínyemnek a te beszéded, méznél édesebb az az én számnak” (Zsolt 119:103)! Isten Igéje, az Úr törvénye édesebb a lépes méznél. Ezékiel prófétát így utasítja Isten: „Embernek fia! Hasadat tartsd jól, és belső részeidet töltsd meg ezzel a türettel, amelyet adok néked. És megettem azt, és lett az én számban, mint az édes méz” (Ezék 3:3).

Voltaire a kételkedők közé tartozott, és nem gondolta, hogy a kereszténység sokáig fennmarad. Meg volt győződve, hogy a Biblia hamarosan ki fog veszni az irodalomból. Milyen különös, hogy ma éppen azon a helyen, ahol Voltaire ezt a merész jóvondölést tette, egy bibliaraktár található – ahonnan Bibliákat terjesztenek. Nem számít, milyen gyakran támadják, a Szentírás „olyan üllő, amely sok kalapácsot elhasznált már”. Jézus biztosítja *bennünket*, hogy „az ég és a föld elmúlnak, de az én beszédeim semmiképpen el nem múlnak” (Mt 24:35). Maga Jézus ez az Ige, és akárcsak Ő, a Biblia is ugyanaz, tegnap, ma és örökké. „Nem töröm meg az én szövetségemet, és ami kijött az én számból, el nem változtatom” (Zsolt 89:35).

ÉLETNEK BESZÉDE

A Bibliában olvasható igék nem pusztán szavak. Bár fekete és esetleg piros nyomdafestéket látsz

fehér papíron (egyedül angol nyelvű Biblia-kiadásokban Jézus szavait pirossal nyomtatják – a ford. megj.), vagy csupán képpontokat a számítógép képernyőjén, de ez sokkal több annál. Ez olyan üzenet, amely lélek és élet, kimondhatatlan hatalommal és vitalitással. „A lélek az, ami megelevenít, a test nem használ semmit: a beszédek, amelyeket én szólok néktek, lélek és élet” (Jn 6:63).

Ha nyitott szívvel olvasod az Igét, akkor életre kel. Valóság, amit mond – és valószínűtlen, hogy semmit ne nyerne belőle az, aki őszinte vágyakozással a szívében nyitja meg. A. W. Towser mondta, hogy „egy szerető Személyiség uralja a Bibliát, a Kert fái között sétálva, és mindent áthatva. Mindig egy élő Személy van jelen, beszélve, kérlelve, szeretve, munkálkodva, és Önmagát kinyilatkoztatva”. Amikor úgy olvassuk Isten Igéjét, hogy közben a szívében őszintén törekszünk a Lélek mondandójának meghallására, akkor Krisztustól kapott élő bizonyossággá válik számunkra.

Időnként arra gondolunk, vajon milyen lehetett Jézus. Képeket látunk, és kezdenek kialakulni a benyomásaink a Megváltó külső megjelenéséről. De tudja-e bárki is teljes bizonyossággal, hogy milyen színű volt a szeme? Vagy hogy milyen magas volt, vagy mennyi volt a testsúlya? Számít ez egyáltalán? Krisztus lényege, amely megváltoztatta a világot, a szavai voltak. Katonákat küldtek, hogy elfogják Jézust, de azzal tértek vissza, hogy „Soha ember úgy nem szólt, mint ez az ember” (Jn 7:46)! Az Ige az, amely megváltoztatta mindent, és ez az Ige Krisztus. Sőt, Krisztus az örökkévalóság; így az egyetlen könyv, amely halálozók közeledtével nyugalmat adhat, a Biblia. Semmilyen más könyvnek nem lesz értéke.

TÁPLÁLÉK A LÉLEKNEK

A legtöbbben nem sok étkezést hagyunk ki. Ha egy kimarad, a következőt nem fogjuk kihagyni, mert nagyon éhesek leszünk. De éhezünk-e Isten lelki táplálékát? „Ha szavaidat hallattad, én élveztem azokat, a te szavaid örömeimre váltak nékem és szívemnek vigasságára, mert a te nevedről neveztetem, oh Uram, Seregek Istene” (Jer 15:16)!

Lehetséges, hogy az orvos vizsgálat közben rákérdez az étvágyadra. Miért teszi? Mert az étvágytalanság valamilyen komoly rendellenesség jele lehet. Az egészség hiányának a jele. „Meg van írva: Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Istennek szájából származik” (Mt 4:4).

Vannak emberek, akikben nem él vágyakozás a Biblia olvasása iránt, mert megrontották lelki étvágyukat azzal, hogy rossz dolgokat fogyasztottak. „Miért adtok pénzt azért, ami nem kenyér, és gyűjtött kincseteket azért, ami meg nem elégíthet? Hallgassatok, hallgassatok reám, hogy jót egyetek, és gyönyörködjék lelketek jólétben” (Ésa 55:2). Egy szokványos, televíziózással töltött este után a legtöbb ember nem éhezi a Biblia szavait. Az édesanyák rendszerint nem engedik meg a gyermekeiknek, hogy nassoljanak, édességet fogyasszanak közvetlenül a vacsora előtt. „Ne egyetek, mert elveszi az étvágyatokat!” Természetesen azt szeretné, ha tápláló ételt fogyasztanának, nem üres kalóriákat. Hasonlóképpen sok embernek nincs étvágya Isten Igéjére, mert a szórakozás hitvány eledelével telítődtek.

Továbbá egy idő után azt fogjuk szeretni, arra lesz étvágyunk, amit a legtöbbször fogyasztunk, amihez hozzászokunk. Bár sokat utazom, mégis újra és újra elcsodálkozom azon, milyen különös ételekhez van gusztusa az embereknek. Egy csendes-óceáni szigeten porrá őrölt gyökérkivonatot esznek, amelyet saguarónak neveznek, és ami számomra csak amolyan kotyvalék. Nekik azonban, ha csak rá gondolnak is, csorog a nyáluk. Mindenkinél meg van a maga kedvenc, különleges étele, saját magamat is beleértve.

Ez azért van így, mert az adott élelmiszer része az életünknek és a kultúránknak. Leeröltetjük a brokkolit a gyerekeink torkán, abban a reményben, hogy majd megszeretik. De például én mostanában megeszek olyan ételt, amelyeket gyerekként utáltam. Lehet, hogy azt mondod, „Doug, nekem nincs étvágyam a Bibliára”. Mégis vedd a kezébe és olvasd, s miközben olvasod, kezdesz majd ráérezni az ízére, és végül vágyakozni fogsz utána. „Az ő ajkainak parancsolatától sem tértem el, szájának beszédeit többre becsültem, mint életem táplálékát” (Jób 23:12).

A Biblia sokféle szempontból kész csoda. Noha 1600 év alatt mintegy 40 különböző szerző írta, akik három különböző kontinensről származtak és négy különböző nyelvcsaládhoz tartozó nyelven írtak, mégis tökéletes összhang jellemzi. Noha királyok és földművesek írták – akik műveltség tekintetében nagyon különböztek egymástól –, mégis egyetlen üzenete van, amely ugyanazon a hangon szólal meg. Ráadásul Jelenések könyvében hivatkozást találunk a Teremtés könyvére (Mózes I. könyve), és a Teremtés könyvében hivatkozást találunk Jézusra. Folyton átfedésekre bukkanunk. Olyan, mintha egy felhőkarcoló elektromos vezérlőtermébe pillantanánk be, és egymást keresztező kicsiny drótok ezreit látnánk mindenhol, amelyek az épület működésének minden funkcióját összekötik.

A Szentírás a pontosság csodája is. A bűn azért jelent meg a világban, mert az ember kételkedett Isten szavaiban. Nem szabad, hogy ma mi is elkövessük ugyanazt a hibát azzal, hogy kételkedünk a Biblia pontosságában, különösen mivel olyan sok bizonyíték szól mellette. Dániel például megjövendölte Babilónia bukásának, Médo-Perzsia, Görögország és a Római Birodalom fölemelkedésének és bukásának pontos sorrendjét és idejét. Szintén pontosan megjövendölte azt is, hogy Róma 10 különböző nemzetállamra esik szét.

Vegyünk számba néhány, Jézus Krisztus első eljövételét tökéletesen megjövendölő bibliai szakaszt, és ezek csodálatos beteljesülését:

A holt-tengeri tekercesek igazolják a tényt, hogy ezeket a próféciákat jóval Krisztus születése előtt jegyezték le. És ezek a próféciák mind beteljesedtek. A Biblia pontossága csodálatra méltó. Miért hanyagoljuk el, ha egyszer annyira pontosnak bizonyult Jézus első eljövételét illetően? Nem gondolhatnánk arra, hogy a második eljövételről szóló próféciákban is megbízhatunk?

AZ IGE IGAZOLÁST NYERT

Woodrow Wilson elnök azt mondta: „Sajnálom azokat az embereket, akik nem olvassák a Bibliát mindennap. Nem értem, miért fosztják meg magukat ettől az erőtől és gyönyörűségtől.” Ezt tapasztalod, amikor Istenről olvasol, aki természetfölötti módon avatkozik be az emberek dolgába, hogy megváltói művét megvalósítsa. A Biblia mellett szóló legfőbb bizonyágtétel az, ahogyan életeket megváltoztat.

Mindig csodálatom, milyen átalakulás megy végbe emberekben, ha kézbe veszik a Bibliát. Az életük teljes kuszaság volt, de amikor elkezdtek olvasni a Bibliát, megváltoztak. Ismerem ezt az érzést, mert én is átéltem. Kábítószer-fogyasztók tisztává válnak, házasságok rendbe jönnek, az alkohol és a játékszenvedély rabjai megszabadulnak.

Hogy miként? Az Ige által. Ez lelkünk horgonya, és a kenyér, amely a mennyből száll alá. Krisztus azt mondta, „én vagyok ama kenyér, amely a mennyből szállt alá”. Szükségünk van rá, hogy megtanuljunk jobban szeretni ezt a kenyeret, mint azt az egészségtelen táplálékot, amelyet ez a világ kínál. A Biblia azt mondja: „Szeressetek, és tartsátok meg a parancsolataimat!” Nem tudsz engedelmessé válni Jézusnak, ha nem szereted Őt. Nem leszel képes szeretni, ha nem ismered. És sohasem fogod megismerni, ha nem szakítasz időt arra, hogy megismerd.

A Biblia az elsődleges eszköz, amely által Isten kinyilatkoztatja magát az elbukott ember számára. Lehetséges, hogy tanulmányozod a Bibliádat, de csak néhány morzsát csipegetsz fel, ami az asztról leesett [lásd: Mt 15:26–27]. Lehet, hogy egyáltalán nem is tanulmányozod. De bármit teszel ezután annak érdekében, hogy növeld az Igével töltött időt, áldást eredményez az életben.

Csak el kell döntened, hogy megteszed. Ha például belépünk egy életmódklubba, ahol egészségmegőrző programokban vehetünk részt, ez áldozattal jár. Időbe és pénzbe kerül, fel kell adnunk bizonyos dolgokat, de tapasztalhatjuk, hogy megéri. Ugyanez igaz a Bibliára is. Ne hanyagold el az Úr Szavát, olyan hétköznapi, múló dolgokat részesítve előnyben, mint például a televízió. Isten azt mondja neked: „Valóban meg akarsz ismerni? Megígérem, hogy »megtaláltok engem, ha teljes szívetekből kerestek engem.«” Nincs messze tőled – csak annyira, amennyire a legközelebbi Biblia. Ha valóban jobban meg akarod ismerni Istent, kérd a segítségét. Az ördög

semmitől sem fél jobban, mint amikor térdre borulsz, és kézbe veszed Isten Igéjét.

Ha nem jársz heti rendszerességgel Biblia-körbe, bátorítalak, hogy csatlakozz egyhez. Szánj hetente egyszer egy órát arra, hogy találkozz hasonló hitű emberekkel, és együtt olvassátok Isten Igéjét. Ez csodát tesz majd a lelki egészséged szempontjából. Nemcsak a saját lelked megerősítésének és megszilárdításának hatalmas eszköze lesz, hanem nagyszerű evangelizációs lehetőség is, mert vannak barátaid és szomszédaid, akiket magaddal vihetsz.

Igen, egy sötét és hideg világ vesz körül bennünket, amelyben könnyebb eltévedni, mint egy atom-tengeralattjáróval az Északi-sark alatt. De Isten egy tévedhetetlen giroszkópot adott nekünk az Ige formájában, amely – ha azzal a vággyal olvasunk, hogy követni kívánjuk a benne foglaltakat, és szeretnénk megismerni Istent, aki ihlette – biztos vezetőnk lesz, amely sohasem enged, hogy eltévelyedjünk, s olyan hatalmas és hatékony, mint a világ összes atom-tengeralattjárója együttvéve.

2. RÉSZ

Hogyan tanulmányozzuk a Bibliát?

Egyszer valaki azt álmodta, hogy amikor éjjel a pusztaságban gyalogolt, egy hang azt mondta neki, töltsd meg a zsebét a lábánál heverő kövekkel. A hang ezután azt mondta: „Holnap egyszerre leszel boldog és szomorú.” Felvett egy marék kavicsot, és a zsebébe tette. Másnap reggel megnézte a kavicsokat, és felfedezte, hogy a kövek valódi drágakövek. Boldog és szomorú volt egyszerre – boldog, amiért engedelmeskedett és felvett néhány kavicsot, de szomorú is, hogy nem szedett fel többet.

A Biblia tele van felbecsülhetetlen értékű kincsekkel, de ha nem nyitjuk meg, és nem ásunk mélyre az oldalait olvasva, igazi gazdagság nélkül maradunk. „A te szádnak törvénye jobb nekem, mint sok ezer arany és ezüst” (Zsolt 119:72, lásd még Péld 8:10–11).

Lehetséges, hogy a Biblia személyes tanulmányozása nélkül még mindig elveszett állapotban lennék, talán valamilyen ezoterikus kultusz tanításaitól összezavarva. Engem a Biblia tett kereszténnyé, ami csoda, ha meggondoljuk, hogy zsidó családból származom, amely teljes cinizmussal viseltetett a kereszténység iránt. Nekem az evolúciót tanították, és azt hittem, hogy a Biblia tele van kitalált dolgokkal, a képzelet szüleményeivel és mesékkal. Mégis, amikor teljesen egyedül voltam egy barlangban [*a szerző egy ideig egy barlangban élt, visszavonultan – a ford.]*, kézbe vettem a Bibliát, és ez az erővel teljes, nagyszerű könyv megváltoztatta az életemet.

Isten szavának az életünk részévé kell válnia. Ez sohasem történik meg, ha nem határozzuk el, hogy rendszeresen időt töltünk az Úrral, a Bibliát tanulmányozva, imádságban. De hogyan tanulmányozod Isten útjait? Birtokolhatjuk a Bibliát, ám egészen más, ha valóban olvassuk is.

HOGYAN KEZDJÜNK HOZZÁ A BIBLIA TANULMÁNYOZÁSÁHOZ?

Valóban egy rejtett kódokkal teljes, „bezárt” könyvről van szó? Tudományos fokozattal kell rendelkezni, vagy teológusnak kell lenni ahhoz, hogy megértsük titkos mondanivalóját? A válasz nyomatékos „nem!”. Ezt azért mondom, mert én vagyok az egyes számú kiállítási tárgy, annak

élő bizonyosága, hogy nem kell nagy vallási professzornak lenned ahhoz, hogy megragadd az Igét.

Amikor először kezdtem olvasni a Bibliát, éppen akkoriban maradtam ki a középiskolából. Viszonylag csekély műveltség és kevés olvasási tapasztalat birtokában egy King James-féle Bibliával találtam szembe magam [*régies nyelvezetű angol fordítás 1611-ből, a mi Károli-féle Bibliánk megfelelője – a ford.*], mégis megértettem, amit olvastam. Isten képes volt szólni hozzám az Igéje által, még akkor is, ha nem mindent értettem meg azonnal, első olvasásra. Végül világossá vált. Még ma is, sokévnnyi tanulmányozás után, mindig új világosság áldásában részesülök, amikor a Bibliámat olvasom.

Segítségként néhány alapvető elvet szeretnék hangsúlyozni, amelyek az én esetemben hasznosnak bizonyultak, amikor Bibliát tanulmányoztam. Ezek az egyszerű alapelvek Isten üzenetének lelkes tanulmányozójává tettek. Nincs kétségem afelől, hogy ha ezeket az elveket alkalmazod, te is sokkal többet tudsz megérteni, és az életed többé már nem lesz ugyanaz.

KÉRJÜK A SZERZŐ SEGÍTSÉGÉT!

Mielőtt olvasni kezdenéd az Írásokat, imádkozz. Egy rövid, de őszinte imádság, mielőtt olvasni kezded, értékesebb, mint a hosszú, tekervényes ima. A Biblia isteni ihletésű könyv, amelynek a megértése isteni vezetést igényel. Az Úr azt mondja: „A beszédek lélek és élet” (Jn 6:63). Isten Lelke ihlette az írást, Lelkének kell ihletnie az olvasást is. Azt olvassuk, hogy a lelki dolgok „lelkiképpen értetnek meg”. Ez kézenfekvőnek tűnhet, de a legtöbben a saját érzéseiken keresztül magyarázzák a Bibliát, amikor olvassák. Azt akarják, hogy a Biblia azt mondja nekik, amit hallani szeretnének. Csakhogy az nem működik, hogy magunk döntjük el, mit olvasunk, ahelyett, hogy megengednénk Isten Lelkének, hogy eldöntse, minek a megértésére van szükségünk. „Érzéki ember pedig nem foghatja meg az Isten Lelkének dolgait: mert bolondságok néki; meg sem értheti, mivelhogy lelkiképpen ítéltetnek meg” (1Kor 2:14).

Jakab 1:5 szerint, „ha pedig valakinek közületek nincsen bölcsessége, kérje Istentől, aki mindenkinek készségesen és szemrehányás nélkül adja; és megadatik néki”. Kérhetjük Istentől, hogy adjon nekünk bölcsességet, miközben olvasunk, különösen, ha őszinte szívvel kérjük a segítségét. Ha meg akarsz érteni egy könyvet, ki más lenne érdemesebb megkérdezni, mint magát a szerzőt? Lehetséges, hogy néha olvasol egy szakaszt valamilyen könyvben, és felteszed a kérdést: „Mit akart mondani ezzel az író?” Sajnos a legtöbb szerzőt nem tudod felhívni, hogy megkérdezd, mire gondolt. De Istent megkérdezheted. Ő el tud vezetni a tökéletes megértésre, mert Ő a Biblia szerzője.

OLVASSUK ÚJRA ÉS ÚJRA!

Bunyan János, *A zarándok útja* című könyv szerzője azt mondta: „Olvasd a Bibliát, és olvasd újra. Ne add fel a reményt, hogy segítséget kaphatsz Isten akaratának és gondolatainak megértéséhez, mintha azok szorosan be lennének zárva előtted. Az se aggasszon, ha esetleg nincsenek kommentárjaid és magyarázataid. Imádkozz és olvasd, olvasd és imádkozz, mert jobb egy kevés Istentől, mint sok az emberektől.”

Bunyan minden idők egyik legnagyobb példányszámban eladott könyvét írta, de gyakorlatilag képzetlen ember volt, hiszen nem részesült túl sok formális oktatásban. Nem volt professzori címe. De ragyogó emberré vált az Írás odaszentelt olvasása révén. Addig olvasott újra és újra szakaszokat, amíg végül megértette őket. Pontosan ez történt velem is. (Noha még mindig hosszú út áll előttem ahhoz, hogy az Isten Szavában rejlő minden ajándékot kicsomagoljam.)

Amikor egy katona egy távoli országban állomásozik, és szerelmes levelet kap a barátnőjétől vagy a feleségétől, csak egyszer olvassa el? Nem hinném. Sokszor előveszi azt a papírdarabot, és vágyakozva olvassa újra és újra. Még az illatát is érzi, és átvitt értelemben kedvese szerető és bátorító szavaival takarja be magát. Minden szót, minden apró részletet megvizsgál, a sorok között olvas, csak hogy megértse, mit is akart mondani kedvese valójában. A Biblia Isten szerelmes le-

vele hozzánk. Talán kevesebb szívből jövő érdeklődéssel kellene kezelnünk?

KIBÚVÓKERESÉS, VAGY KÉSZSÉGES FIGYELEM

Jézus azt mondta, hogy „ha valaki cselekedni akarja az ő akaratát, megismerheti e tudományról, vajon Istentől van-e, vagy én magamtól szólok” (Jn 7:17). Isten üzenetének megértéséhez az egyik legfontosabb kulcs, hogy megvan-e bennünk a készség az olvasottak elfogadására és cselekvésére. Fontos, hogy kérjük Istent: „Uram, segíts az Igédben olvasottakat az életemre alkalmazni!”

Aki cinikus kíváncsisággal közeledik Istenhez, minden valószínűség szerint öszszeszevárad és csalódott lesz.

Szerintem vannak dolgok, amelyeket Isten azért nem enged még megértenünk, mivel felelősséggel tartozunk azért, amit megértünk. Jézus azt mondta, „Még sok mondanivalóm van hozzátok, de most el nem hordozhatjátok” (Jn 16:12). Ha nem járunk abban a világosságban, amellyel Isten már eddig is megvilágította az ösvényünket, miért adna többet? Az csak még bűnösebbé tenné bennünket az ítélet napján.

Néha nehezünkre eshet, hogy készségesek legyünk a Bibliában olvasottak cselekvésére, így szükségünk lehet arra, hogy Istenhez imádkozunk a készség lelkületéért. Ha mást nem is, kérd azt az imában, hogy tegyen képessé arra, hogy képessé tegyen. A természetünk lázad Isten ellen. Bűnös természetünk bűnös tettekre kész, és talán nem vagyunk elég odaadók, hogy alárendeljük magunkat annak, amit Isten Szava mond.

Amikor W. C. Fields halálos beteg volt, valaki meglátogatta a kórházban, és látta, hogy éppen Bibliát olvas. Mivel Fieldset nem éppen a kegyességéről ismerték, a látogató megkérdezte:

– Bill, mit csinálsz?

– Kibúvókat keresek – válaszolta Fields.

Ez éppen a rossz hozzáállás. Legyen kész a szívünk az Isten iránti engedelmesre, amikor Szavához közeledünk. Akkor rávezet majd a helyes útra, ahogyan velem is megtette. „Az igének pedig megtartói legyetek, és ne csak hallgatói, megcsalván magatokat” (Jak 1:22). Az elképzelhető legnagyobb küzdelem, amellyel mindannyian szembesülünk, amit az akaratos szív ellen folytatunk. Hozzuk összhangba a szívünket Istennel, és a gondolkodásunk minden esetben követni fogja.

MIT MOND A BIBLIA?

„Igyekezz, hogy Isten előtt becsületesen megállj, mint oly munkás, aki szégyent nem vall, aki helyesen hasogatja az igazság beszédét” (2Tim 2:15). Néha a Biblia egyszerű dolgait túlságosan elspiritualizáljuk, nem engedve, hogy a szavak egyszerűen csak önmagukban szólaljanak meg. Természetesen sok lelki tartalommal bíró jelkép van az Írásban, de amikor a Biblia azt mondja, hogy valaki „reggel felkelt”, egyesek talán küszködnek a kifejezéssel, hogy megpróbáljanak valamilyen elvont lelki tartalmat kifacsarni egy egyszerű versből.

Fontos megérteni a történeteket a maguk tényszerűségében. Ne álljunk elő előfeltételezéseken alapuló elméletekkel annak bizonyítására, amit már hiszünk. Ehelyett engedjük, hogy a Biblia szólaljon meg önmagában. De sokan így közelítik meg a Szentírást: „Tudom, hogy igazam van. Csak éppen találnom kell egy verset, ami ezt bizonyítja.” És elkezdik olvasni a Bibliát, meg sem hallva, mit mond Isten, csak az álláspontjukat alátámasztó szakaszok után kutatnak. Ha nem találhatnak olyan verset, amely őket igazolja, akkor általában elferdítik valamely szakasz mondanivalóját, hogy megfelelő legyen, mint az az ember, aki egy puzzle-t rak össze – kalapáccsal az egyik kezében és ollóval a másikban.

Teljesen fel lehet darabolni a Bibliát és az egyes verseit, majd újrendezni, felvagdossni, és a szakaszokat összeillesztve addig lehet gyötörni Isten Szavát, míg végül azt állítja, hogy a víz felé folyik. Tehát legyünk óvatosak. Ismétlem, az Igéhez alázatos, készséges szívvel kell közelednünk – amely nyitott arra, hogy mit mond a Biblia, még akkor is, ha nem pontosan azt mondja, amit hallani akarunk.

A SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSEK MEGÉRTÉSE

1. Példabeszédek könyvét kivéve a Biblia nem elszigetelt egysorosok egymásutánja. Vannak, akik úgy „tanulmányozzák”, hogy egyik versről a másikra ugranak, ami valamilyen gyöngye lábakon álló hitelvi következtetésre vezeti el őket. Tehát amikor egy verset olvasol, el kell olvasnod néhány verset előtte is, utána is. Néha csak erre van szükség, de lehet, hogy az egész fejezet is el kell olvasnod. A teljes szövegösszefüggés megértéséhez olykor az egész könyvet el kell olvasnod. Hidd el, megéri a fáradságot.

2. Mindig segít, ha ismerjük a *történelmi, földrajzi és kulturális* összefüggéseket. Emlékszem például, amikor arról olvastam, hogy Jézus a szülők iránti tiszteletéről tanított, és a „korbán” kifejezést használta. Ki vagy mi lehet ez a korbán? – tettem fel a kérdést. Utána kellett járnom, hogy megtudjam, abban az időben az izraeliták vagyonukat a templom céljaira szentelhatték ahelyett, hogy idős szüleik támogatására fordították volna. Egy szertartás lehetővé tette számukra, hogy kijátsszák az ötödik parancsolatot.

3. Figyelembe kell vennünk a *nyelvet* is. Amikor egy szöveget lefordítanak egyik nyelvről egy másikra, fennáll a lehetősége, hogy elvesz valami a szövegösszefüggésből és az információból. Előfordulhatnak apró részletek, amelyeket nem mindig lehet pontosan lefordítani. Noha a Biblia megértéséhez nincs szükség az eredeti nyelvek ismeretére, ha néha időt szánunk a szavak eredeti jelentésének kikeresésére, nagyon hasznosnak bizonyulhat, és segíthet a jobb megértésben. Erre példa a „mélységnek” fordított szó Jelenések 20:1-ben. Angolul, ha „feneketlen mélység”-ről hallunk [*az angol Biblia-fordításban – KJV – a „feneketlen mélység” kifejezés szerepel – a ford.*], egy olyan mély kutat képzelünk magunk elé, amely Kansas államban kezdődik és a földön keresztül egészen Mongóliáig tart. De ha megnézzük az eredeti görög szót, az „abussos” jelentését, akkor egy másik kép tárul elénk, egy olyan helyé, ahol mély lelki sötétségbe hullott angyalokat tartanak fogva (2Pt 2:4; Júd 1:6).

Ahogy egyre érettebbé válsz a Biblia tanulmányozásában, ne riadj vissza a térképek, szótárak, kommentárok és konkordanciák használatától. Sokat segíthetnek minden egyes szakasz lényegének megértésében, és segítenek, hogy úgy ragadhasd meg a szöveg jelentését, hogy azt mondhasd: ez lélegzetelállító és csodálatos! Természetesen – ahogyan Bunyan mondta – ezekre a segédeszközökre nincs szükséged ahhoz, hogy megértsd, mit mond Isten. (Azt sem szabad elfelejteni, hogy a Biblia-komentárokban különböző tudósok magyarázataival találkozunk. Ezek gyakran hasznosak, de nem mindig ihletettek.) Emberek évszázadokon keresztül gyönyörű házakat építettek csupán kézi szerszámokkal, de ma nagy teljesítményű gépek teszik könnyebbé a munkát. Tehát csak kezd ott, ahol tartasz, olyan eszközökkel, amelyek a rendelkezésedre állnak. Ha ezt teszed, biztosítalak, hogy az éhséged, a kíváncsiságod csak növekedni fog, és egyszer csak egy folyton gyarapodó, Biblia-tanulmányozáshoz használatos kis könyvtárat találsz majd a lakásodban, vagy a számítógépeden.

NE MULASSZUK EL LEVONNI A KÖVETKEZTETÉSEKET

Amikor a Biblia tanulmányozása közben felismered az igazságot, szükséges, hogy azt néhány más vers is megerősítse. „Két vagy három tanú vallomása alapján megáll minden dolog” (2Kor 13:1). Ez a Bibliával kapcsolatban nagyon is igaz.

Vannak, akik néhány mondat elolvasása után egész tanrendszert építenek arra az egyetlen szakaszra, anélkül, hogy különösebben keresnék a megerősítését. Én például gyakran kapok kérdéseket 1Kor 11. fejezetének azzal a szakaszával kapcsolatban, amelyben arról van szó, hogy az aszszonyok ne vágják le a hajukat, és fedett fejjel imádkozzanak. Ezt a verset önmagában nehéz megérteni. Akkor miért építenék rá egy egész hitrendszert, különösen ha egyetlen más vers sincs, amelyik akár csak utalna erre a témára? Legyünk óvatosak azzal, hogy monumentális tanrendszert építsünk egyetlen vers köré, mivel lehetséges, hogy ez például csupán egy kulturális

hagyomány vagy szokás volt.

Ésa 28:10 szerint „parancsra új parancs, parancsra új parancs, szabályra új szabály, szabályra új szabály; itt egy kicsi, ott egy kicsi”. Egy jó riporter olyan sok szemtanút fog megkérdezni, amennyit csak lehet, amikor valamilyen jelentősebb eseményről ír. Ennek megfelelően, ha odavissza lapozod a Bibliádat, ígét igével összehasonlítva, ez segítségedre lesz annak megértésében, hogy mi az igazság valójában. Az adott témával foglalkozó minden lényeges szakaszt meg kell vizsgálnod, és össze kell hasonlítanod más részekkel. Ez létfontosságú. Sohasem maradsz szégyenben, ha így tanulmányozod a Bibliát.

Napjaink népszerű tévtanításainak egy része egy-két homályos vagy félreértett versen alapul. Ezeknek a különös tanításoknak a képviselői újra és újra ezt a néhány verset idézik, míg végül temérdek követőre sikerül szert tenniük, és közben nem vesznek tudomást a más versek százai-ból származó bizonyítékok súlyáról, amelyek – ha alaposan tanulmányozták volna – éppen annak a tanításnak mondanának ellent, amelyet olyan szenvedélyesen képviselnek.

AZ EGYÉNI MAGYARÁZATOK ELKERÜLÉSE

„Tudván először azt, hogy az írásban egy prófétai szó sem támad saját magyarázatból. Mert sohasem ember akaratából származott a prófétai szó, hanem a Szent Lélektől indítva szólottak az Istennek szent emberei” (2Pt 1:20–21). Lesz alkalom, amikor azt halljuk majd valakitől, hogy „Ez az, amit ez a vers *szerintem* jelent”, vagy „*ezt érzem*, ezt is jelentheti”, vagy valamilyen más érzélgős, homályos szentimentalizmussal találkozunk. Legyél mindig nagyon óvatos, amikor efféle szubjektív megnyilatkozásokat hallasz. Ezek gyakran olyan emberekről árulkodnak, akik nem engedik, hogy a Biblia önmaga szólaljon meg.

Ráadásul azok, akik nem tanulnak együtt másokkal, gyakran furcsa hittételek felismerésére jutnak. Természetesen Isten szólhat egyedül hozzád is a Szaván keresztül, de akik nem ápolnak közösséget más hívőkkel, és nem ütköztetik magyarázataikat megalapozott keresztényekével, szinte kivétel nélkül nagyon bizarr ötletekkel állhatnak elő. Önmaguk mércéjévé válnak, elfeledkezve arról, hogy „a megmaradás a sok tanácsos által van” (Péld 11:14).

Pál apostol figyelmeztet, hogy „sőt ti magatok közül is támadnak férfiak, kik fonák dolgokat”, azaz tévtanításokat „beszélnek, hogy a tanítványokat maguk után vonják” (Csel 20:30). Ezek a független tanítók néha egyszerűen csak eredetiek akarnak lenni, hogy követőket gyűjthessenek maguk köré, ezért úgy érzik, valamilyen különleges tanítással kell előállniuk. Azt mondják, olyan különleges kijelentésük van Istentől, amilyen senki másnak sincs. De emlékezzünk, mit olvastunk a béreabeliekről: „Az atyafiak pedig azonnal, azon éjszakán elküldték Pált Silással egyetemben Béreába; kik mikor odamentek, elmentek a zsidók zsinagógájába. Ezek pedig nemesebb lelkűek voltak a thessalonikabelieknél, úgymint kik bevették az ígét teljes készséggel, naponként tudakozva az írásokat, ha úgy vannak-é ezek” (Csel 17:10–11). Ha ezt teszed, szorgalmasan tudakozva Isten Igéjét Jézus más, Bibliára alapozott hitű követőivel együtt, akkor biztonságban leszel.

HOL KERESSÜK A VALÓDI TÁPLÁLÉKOT?

Dwight Moody azt mondta, „vagy a bűn tart távol a Bibliától, vagy a Biblia tart távol a bűntől”. A gyülekezet ma a bibliai értelemben vett írástudatlanság járványával küzd. Most nagyon fontos személyesen megalapozottnak lenni az Írás ismeretében, mivel a hamis tanítások sokasodnak, miközben a földi történelem órája hamarosan lejár.

A vég idején Sátán és követői gyakrabban idézik majd a Bibliát, mint valaha. Felemelik majd és rámutatnak, s nem fognak elrejtőzni előle. Sokan a Biblia felületes, felszínes és hézagos megismerése miatt nem lesznek felkészülve arra, hogy megvédjék hitüket az ördög ravasz csalásával szemben. Már készen állnak az emberei, élesítik az érveiket és csűrük-csavarják a Bibliát, hogy céljaiknak megfeleljen.

Az Ige „teje” biztosan alkalmas a vele ismerkedők táplálására. Péter apostol azt mondja, hogy

„mint most született csecsemők, a tiszta, hamisítatlan tej után vágyakoztatok, hogy azon növekedjete” (1Pt 2:2). Nyilvánvaló, hogy Isten együtt tud munkálkodni veled, bármilyen szinten állsz is, de a növekedésben lévő hívőknek a tejről át kell térniük a kemény eledelre. Ez az oka annak, hogy mélyebbre kell ásni a nehezebben emészthető táplálékért. Mióta kapsz tejet? Mikor leszel már készen arra, hogy az Ige valódi eledelét fogyaszsd?

„Én sem szólhattam néktek, atyámfiak, mint lelkieknek, hanem mint testieknek, mint a Krisztusban kisedeknek. Tejnek italával tápláltalak titeket és nem kemény eledellel, mert még nem bírtátok volna meg, sőt még most sem bírjátok meg” (1Kor 3:1–2). Hagyjunk fel a halogatással és kezdjük el a tanulmányozást! Isten Szava bővelkedik tápláló eledelben, s csak arra vár, hogy befogadjuk.

MOST VAN ITT AZ IDEJE, HOGY TANULMÁNYOZZUK A BIBLIÁT

Az amerikai polgárháború véres shiloh-i csatájában ifj. Sam Houstont, a híres texasi fiát hátba lötték és a földre esett. Később egy felcser megtalálta, és észrevette, hogy a golyó csak zúzódást okozott. Az ólomgolyót az édesanyjától kapott Bibliája fogta fel, amelyet Houston a hátizsákjában hordott. A golyó ott volt, beágyazódva a lapok között, annak az íráshelynek a közelében elakadva, amelyik azt hirdeti, hogy „oh Isten, segítségem és szabadítóm vagy te” (Zsolt 70:6).

Amikor az utolsó napokhoz érünk, nem lesz elég, ha a zsebünkben vagy a hátizsákunkban van a Bibliánk – a tartalmát kell a szívünkbe zárnunk. Ne felejtsük el, hogy akkor tudunk szent életet élni, ha Isten Igéje be van írva a szívünkbe (Zsolt 119: 11). Eljöhet a nap, amikor elveszik a Bibliánkat, és csak azzal rendelkezünk majd, amit a szívünkben elraktároztunk. Lehet, hogy törvénytörések elé visznek, hogy megvédjük a hitünket. Ott valószínűleg nem fognak odanyújtani egy Bibliát, mégis tudnunk kell majd, hogyan adjunk számot arról, amit hiszünk.

Amikor az ördög megkísértette Krisztust, Jézusnak nem volt hátizsákja, tele tekercekkel. Isten Igéje a szívében élt, és a Szentlélek felidézte emlékezetében. Azt mondta, „Meg van írva”, és mi is képesek leszünk ugyanezt mondani, ha megvan bennünk a készség arra, hogy megnyissuk az Igét és elmélyedjünk benne. Hiszem, hogy Isten ezt kívánja ma a népétől. Azt akarja, hogy képesek legyenek megállni bárki előtt, bárhol, és – amint Péter apostol mondta – „mindig készek legyetek megfelelni mindenkinek, aki számot kér tőletek a bennetek levő reménységről, szelíd-séggel és félelemmel” (1Pt 3:15).

És ezek a válaszok egyetlen helyen találhatóak meg, a Szentírásban, Isten Szavában. Átölelni a Bibliát valójában ugyanazt jelenti, mint átölelni Jézust. Krisztus a megtestesült Ige. Jézus azt akarja, hogy Igéje megelevenedjen az életünkben. Tehát vedd a kezédbe, olvasd a szemeddel, rejtse a szívedbe, szóld az ajkaddal, és kezd el megélni az életedben a mai naptól fogva!

*„Meg van írva: Nemcsak kenyérrel él
az ember, hanem minden igével,
amely Isten szájából származik.”*

(Mt 4:4)

TARTALOM

1. RÉSZ * Mi a Biblia?	5
Egy kis történelem.....	6
Krisztus kardja.....	9
Isten világossága.....	10
Időtálló igazság.....	12

Életnek beszéde.....	14
Táplálék a léleknek.....	16
Összhang és pontosság.....	18
Az Ige igazolást nyert.....	21
2. RÉSZ * HOGYAN TANULMÁNYOZZUK	
A BIBLIÁT?	25
Hogyan kezdjünk hozzá	
a Biblia tanulmányozásához?.....	27
Kérjük a Szerző segítségét!.....	28
Olvassuk újra és újra!.....	30
Kibúvókeresés,	
vagy készséges figyelem.....	31
Mit mond a Biblia?.....	34
A szövegösszefüggések megértése.....	35
Ne mulasszuk el levonni	
a következtetéseket	38
Az egyéni magyarázatok elkerülése....	40
Hol keressük a valódi táplálékot?.....	42
Most van itt az ideje,	
hogyan tanulmányozzuk a Bibliát	44